

билимлар бериб борилсин. Ўқитувчи дарс давомиди барча фанларнинг бир-бирига узвий боғлиқ эканлигини мисоллар билан тушунтириб беради. Натижада болада барча фанларни бирдек ҳурмат қилиши ва ўрганиши кераклигини тушуниб етади. Бу ўқитувчидан жуда катта масъулият ва маҳоратни талаб қилади. Педагог ўзига белгиланган вазифаларни тўлалигича амалга ошира олсагина келажак авлоднинг пойдевори мустаҳкамлилига эриша олади. Ана ўшанда биз

ўқитувчилар келажакимизнинг порлоқ давомчиларини, ҳақиқий миллий ифтихоримизни эъзозлайдиган инсонпарвар йигит қизларни вояга етказган бўламиз. Маънавий юксак, замонавий илм-фанни эгаллаган, аждодларимизнинг бой маънавий меросга соҳиб чиққан авлодни ҳеч қандай ташки куч, ғоя ёки мафкура асло ўз таъсирига тушира олмайди. Бундай авлодни вояга етказган халқнинг истикболи порлоқ, келажакимиз буюкдир.

Адабиётлар

1. Каримов И. Юксак маънавият – енгилмас куч. -Т.: “Маънавият”, 2008.
2. Хайдаров А. Инсон камолоти ва миллий-маънавий қадриятлар. -Т.: “Мухаррир”, 2008.
3. Жумабоев Н. Шарқ мутафаккирларининг таълим-тарбия масалаларидаги ахлокий, эстетик ва экологик қарашлари. Наманган давлат университети илмий ахборотномаси. № 5. -Н.: 2019.
4. Раҳимов С. Ибн Сино таълим ва тарбия ҳақида. -Т.: “Ўқитувчи”, 1967.
5. Умурзокова О. Таълим-тарбия ҳаёт билан ҳамнафас бўлсин. -Т.: 2008. “Тасвирий ва амалий санъат ўқитувчиларини тайёрлаш самарадорлигини ошириш масалалари” илмий-амалий конференция материаллари тўплами.
6. Навоий А. Маҳбуб ул-қулуб. Асарлар. Ўн беш томлик. 13 том. Т.: Бадий адабиёт нашриёти, 1966.
7. Каримов И. Ўзбекистоннинг ўз истиклол ва тараққиёт йўли. -Т.: “Ўзбекистон”, 1992.
8. Абдуллаев Й. Эски мактабда хат-саводга ўргатиш. -Т.: 1960.
9. Каримов А. Рақобатбардош кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштиришнинг ташкилий-педагогик асослари. //“Халқ таълими” № 5. - Т.: 2017.

РЕЗЮМЕ

Мазкур мақолада ёшларни шарқона, тарихий ва миллий қадриятлар асосида тарбиялаш борасида буюк алломаларимизнинг дидактик қарашлари келтириб ўтилган. Ҳозирги кунда жамиятнинг замонавий талаб ва эҳтиёжлари асосида барча соҳаларда бўлгани каби бевосита таълим мазмунини такомиллаштиришда шарқ мутафаккирлари эстетик қарашларидан фойдаланишнинг зарурияти тўғрисида сўз юритилган. Шунга боғлиқ равишда замонавий таълимда фанлараро боғлиқликни уйғунлаштириш ҳақида фикр билдирилган.

РЕЗЮМЕ

В статье представлены дидактические взгляды наших великих учёных на воспитание молодёжи на основе восточных, исторических и национальных ценностей. В наши дни возникает необходимость использования эстетических взглядов мыслителей Востока в совершенствовании содержания прямого образования, как и во всех сферах, с учётом современных требований и потребностей общества. В связи с этим была рассмотрена идея гармонизации междисциплинарных связей в современном образовании.

SUMMARY

The article presents the didactic views of our great scientists on the education of young people on the basis of oriental, historical and national values. Nowadays, it becomes necessary to use the aesthetic views of Eastern thinkers in improving the content of direct education, as in all areas, taking into account the modern requirements and needs of society. In this regard, the idea of harmonizing interdisciplinary relations was considered in modern education.

БЎЛАЖАК ИНГЛИЗ ТИЛИ ЎҚИТУВЧИСИНИНГ КАСБИЙ-ПЕДАГОГИК КОМПЕТЕНТЛИГИ ТУЗИЛМАСИ У.У.Жуманазаров – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори Жиззах давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: касбий-педагогик компетентлик, мазмун, асос, технологик асос, шахсий асос, тамойиллар, лингводидактика, лингвометодика, филологик тафаккур, умумпедагогик қобилият, мажмуавий ёндашув.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая компетентность, содержание, основы, технологическая база, личностная основа, принципы, лингводидактика, лингвометодика, филологическое мышление, общепедагогические способности, комплексный подход.

Key words: professional-pedagogical competence, content, basis, technological base, personal basis, principles, linguadidactics, linguamethod, philological thinking, kompleksnyy podkhod.

Тегишли тадқиқотларни ўрганиш ва таҳлил этиш натижаларининг кўрсатишичи, бўлажак педагогга шаклландирган касбий-педагогик компетентликни педагогика олий таълим мисолида қаралса, у ҳолда унинг қуйидаги учта табиий асослари мавжудлиги аниқланди:

а) муайян мақсад, мазмун, тегишли объект ва педагог меҳнати воситалари ҳақидаги махсус билимлар мажмуасини ўзлаштириш;

б) педагогик фаолиятнинг тайёргарлик, бажарувчанлик ва якуний босқичларида махсус кўникмаларга эга бўлиш;

в) педагогик фаолиятни амалга ошириш ва қутилаган натижаларга эришишга имкон берадиган шахснинг ўзига хос хусусиятлари ва тавсифини эгаллаш.

Тадқиқотимизни олиб бориш жараёнида ушбу асосларга таяниб бўлажак инглиз тили ўқитувчисининг касбий-педагогик компетентлигида ҳам компетентликнинг қуйидаги учта тури (тузилмаси)ни аниқлашга муваффақ бўлдик: а) мазмунли асос (инглиз тилига оид лисоний билимларнинг мавжудлиги); б) технологик асос (инглиз тилини ўқитишда лингводидактик ва лингвометодик усулларига эгалик); в) шахсий асос (шахснинг айрим хусусиятларга эга

бўлиши). Энди уларни алоҳида-алоҳида кўздан кечиришимиз ва тажриба-синов майдонларида бир неча бор тасдиқланган бу борадаги муаллифлик ёндашуви асосида фикр-мулоҳазаларни қисқача баён этишни лозим топдик.

1.Бўлажак инглиз тили ўқитувчиси касбий-педагогик компетентлигининг мазмуний асоси. Бу асос педагогика олий таълим муассасаларида 5111400 - Хорижий тил ва адабиёти (инглиз тили) таълим йўналиши бўйича ўқув режасида ўқитиш кўзда тутилган умумкасбий ва ихтисослик фанлари, масалан, “Инглиз тили амалий курси”, “Инглиз тили лексикологияси”, “Инглиз тилини ўқитишнинг инновацион-педагогик технологиялари”, “Нутқ малакалари интеграцияси”, “Касбга йўналтирилган инглиз тили” каби фанларни мос қуйи босқич таълим муассасалари (мактаб, академик лицей ва касб-хунар таълими)даги инглиз тили фанлари билан алоқадорликда ўқитишни кўзда тутди. “Инглиз тили” йўналишининг I босқичига хос бу алоқадорлиқнинг амалга оширилиши, ўз навбатида, инглиз тили фанининг мақсадга йўналтирилганлиги, уни ўрганиш истикболларининг таълим олувчилар томонидан махсус ўрганилишини таъминлайди ва натижада мазкур

фаннинг онгли равишда ўзлаштирилишига имконият беради, албатта.

Бу ўринда шуни алоҳида қайд этмоқчимизки, аслида хорижий тилларни, хусусан, инглиз тилини ўрганиш осон иш эмас: аввало, таълим олувчидан бу борада ўз устида тинимсиз шуғулланишни, қолаверса, муайян қўникма ва малака ҳосил қилишни талаб этади. Айни ҳолат ҳаммага сир эмас. Лекин биз назарда тутаётган фундаментал лингвистик тайёргарлик шу соҳа бўйича мутахассис ўқитувчи тайёрлашнинг мақсади эмас, балки воситаси ва шунинг учун ҳам эгалланаётган касбнинг эҳтиёжларига мослаштирилган бўлиши зарур. Хорижлик олим А.К.Мордкович айни ҳолатни “фундаментал тамойил” [3] - деб номлаган эди. Бу тамойил нафақат қуйи босқич таълим муассасаларидаги инглиз тили фани ва педагогика олий таълим муассасаларида ўқитиладиган лисоний (инглиз) фанлари орасидаги узвийликни, балки олий таълим муассасаларидаги таълим олиш ва бўлажак инглиз тили ўқитувчисида меҳнат фаолияти орасида узвийликни амалга оширади. Бу тамойилни амалга ошириш ОТМ ва қуйи босқич таълим муассасаларидаги инглиз тили фанлари мавзуларининг ўқув режасида бир-бири билан узвий боғлиқлигининг, у ёки бу мавзу нима учун махсус ва алоҳида ўрганилишини таъминлайди. Қолаверса, мазкур фаннинг дедуктив тузилишига зарур

бўлган мантикий муаммоларни ва уларни ҳал этиш йўллари кўрсатишга имконият яратади.

Бўлажак инглиз тили ўқитувчиларини тайёрлашнинг ҳозирги ҳолати таҳлили шуни кўрсатадики, бу жараёнда компетентли ёндашув элементларидан етарлича фол фойдаланилмоқда ва бўлажак инглиз тили ўқитувчиси тайёргарлигининг касбий-педагогик йўналганлик концепцияси доирасида ривожлантирилмоқда. Хусусан, инглиз тилини ўқитишнинг касбий-педагогик йўналганлик концепциясида касбий компетентликни шакллантириш ва ривожлантиришга хизмат қиладиган олти таъмоийл (фундаменталлик, узлуксизлик, етакчи ғоя, бинарлик, ахборотлаштириш, мажмуавий ёндашув) аниқлаб берилган. Энди мана шу таъмоийиллар ва бўлажак инглиз тили ўқитувчиси компетентлигининг мазмунини ташкил этувчиси орасидаги боғлиқликни педагогик олий таълимнинг ўқув режасига киритилган “Инглиз тилини ўқитишнинг инновацион педагогик технологиялари”, “Нутқ малакалари интеграцияси”. “Тил аспектларини ўргатиш амалиёти компонентлиги”, “Инглиз тили лексикологияси”, “Инглиз тили амалий курси” каби мутахассислик фанлар мисолида кўриб чиқсак, юқорида қайд этилган мулоҳазаларга янада ойдинлик киритилган бўлади, деб ҳисобладик. Улар қуйидагилар:

Бўлажак инглиз тили ўқитувчиси касбий- педагогик компетентлигининг мазмунли ташкил этувчилари ва таъмоийиллар орасидаги боғлиқлик

Т/р	Таъмоийиллар	Мазмун	Амалга ошириш
1.	Фундаменталлик таъмоийили	Бўлажак инглиз тили ўқитувчиси касбий-педагогик тайёргарлиги мақсад эмас, балки унинг воситаси ва шунинг учун эгалланадиган касб эҳтиёжларига мос бўлиш керак.	Мутахассислик фанларни ўрганиш давомида ўқитишни ҳаёт билан боғлашга алоҳида эътибор берилади, шу билан бирга ўрганилаётган фан назариясининг методика, педагогика, психология фанлари билан боғланишни намоён этувчи мавзулар қаралади. Бу тадқиқотимизга дахлдор лингвистик (фразеологик, нутқ, лексик, грамматик ва ҳ.к) ва педагогик компетенцияга доир асосий тушунчаларни пухта ўзлаштириб олишларига имконият яратади.
2.	Бинарлик таъмоийил	Бўлажак инглиз тили ўқитувчиси нафақат асосий назарий маълумотлар ва амалий билимларга эга бўлиши, балки уларни бўлажак касбий-педагогик фаолиятида моҳирона қўллашни билишлари, бу борада муайян интеллектуал ва нутқ қобилиятларини ўстиришлари зарур	Ўқув машғулотга доир муаммоли ҳолатни яратиш, лингвистик матнларни тўғри танлаш, ёзиш ва ўқиш асосини таъминлайди. Шу билан бирга режалаштирилган ва мақсадга йўналтирилган, асосланган таъминотни амалга ошириш бўлажак инглиз тили ўқитувчисини ўрганилаётган лингвистик матн ва материалларни доимий методик ва қайта ишлашга ўргатади. Бўлажак инглиз тили ўқитувчисининг касбий-педагогик тайёргарлигида илмий-методик йўлларнинг ўрганишга мослиги
3.	Илғор ғоя таъминоти	Хорижий лингвистик (фразеологик, нутқ, лексик, грамматик) компетенцияси элементларини қуйи таълим муассасалари инглиз тили фанларига киритиш натижаси қуйи таълим ва педагогик олий таълим муассасалари орасидаги фаркни қисқартиради.	Лингвистик компетенцияга дахлдор мавзулар бўйича машғулотларни, ўқув материалларини, лингвистик матнларини танлаш ва баён қилиш усулига эътибор берган ҳолда бевосита қуйи таълим муассасалари инглиз тили дарсликларига мурожат қилиш зарур.
4.	Узлуксизлик таъмоийили	Таълим олувчилар томонидан қуйи таълим муассасалари инглиз тили фанларидан олинган билим, қўникма ва малакалар ҳамда педагогика ОТМда эгаллаган билим, малака ва қўникмалар орасида узлуксизлик таъмоийилига мос мантикий кетма-кетлик, ўқитиш мазмуни ва усулларининг ўзаро боғлиқлигини амалга оширувчи узлуксиз боғланиш бўлиши зарур	Лингвистик компетенция (фразеологик, нутқ, лексик, грамматик)ларга дахлдор матнлар бўйича шуғулланганда талабалар компетентлигини шакллантириш ва ривожлантириш, янги назарий маълумотларни ўрганиш, олдиндан маълум бўлган лисоний матн материални чуқурроқ тушуниш, ОТМда таълимни бериш давомида узлуксиз олиб бориш зарур
5.	Ахборотлаштириш таъмоийили	Ушбу таъмоийилни амалга ошириш хорижий тил таълим тизимидаги ўзгаришларни, ахборот коммуникация	Ўқитувчиларнинг ахборот маданияти, замонавий компьютер техникасининг катта имкониятлари ва уларни ўқув жараёнида қўллашни билиш рақамли

		технологияларини қўллаб ўқитишнинг янги методикаларини яратишни назарда тутати.	таълим бериш жараёнида ахборотлаштиришнинг муҳим омили ҳисобланади. Айниқса, назорат, таҳлил, синтез ва бошқа вазифаларни амалга оширишда қобилиятнинг ўрни алоҳида. Мутахассислик фанларни ўқитиш жараёнида лингвистик компетенциясига дахлдор матнлар ва тестлар устида ишлашда замонавий компьютерларнинг катта имкониятларидан унумли фойдаланилади. Натижада мураккаблик даражасига кўра, хилма-хил лингвистик матнлар ва тест вариантларидан самарали фойдаланишни тақлиф этамиз.
6.	Компетентли ёндашув тамойили	Бу тамойил ўқитишнинг касбий–педагогик йўналтирилганлигини, назарий ва амалий билимлар, лингвистик компонентини тавсифловчи малакалар тўплаш, педагогик мулоқот, ўз-ўзини такомиллаштиришнинг асоси бўлган тизим каби қарашга имкон беради.	Бўлажак инглиз тили ўқитувчиларида компетентлигининг шаклланиши ва ривожланиши асосий компетенцияларни билимларга, мулоқотда ва ўз-ўзини такомиллаштиришга, педагогик ОТМда инглиз тили ўқитишнинг касбий педагогик йўналтирилганлик концепциясига мос малакалардан иборат тизимда амалга оширишилишини зарур
7		Хулоса: 1. Бўлажак инглиз тили ўқитувчиларининг касбий–педагогик компетентлигини шакллантиришнинг дидактик асосларида таъкидланган олтига тамойил етакчилик қилади. 2. Бўлажак инглиз тили ўқитувчиларининг лингвистик компетенциясини шакллантиришда, энг аввало, мутахассислик ва педагогика –психология фанларининг ўрни катта. Уларни босқичма – босқич ўқитиш – ўрганишда қайд этилган тамойиллар ва бўлажак инглиз тили ўқитувчиси касбий–педагогик компетенциясининг мазмунини ташкил этувчи орасида муайян боғлиқлар мавжуд.	

2. Инглиз тили ўқитувчиси педагогик компетенциясининг технологик асоси. Бу асос унинг махсус методик тайёргарликни, хусусан, инглиз тилини ўқитишда лингводидактик ва лингвометодик усулларга эга бўлишликни талаб этади, аммо бу асос ўз моҳиятига кўра, хорижий филологик тайёргарликнинг ажралмас қисми саналади. Унга кўра, педагогика олий таълим муассасида хорижий филология (хусусан, инглиз тили) фанлари мажмуаси таълим олувчида нафақат инглиз тилида кенг дунёқарашга эга бўлишини ва хорижий–филологик маданиятнинг таълим даражасига эришишни таъминлаши, балки шу билан бирга, қуйи таълим муассасалари (мактаб, академик лицей, профессиональ таълими)даги инглиз тили фанларини баён қилиш усуллари, шу ўринда, айниқса, лингводидактик ва лингвометодик усуллари билан таништиришни ҳам таъминлаши зарур.

Бўлажак инглиз тили ўқитувчиси касбий компетентлигининг технологик асосининг лингводидактик ва лингвометодик усуллари узлуксизлик характерга эга бўлишни, яъни таълим олувчиларнинг педагогик фаолиятга узлуксиз эришиш жараёнида инглиз тилига дахлдор барча мутахассислик фанлар иштирок этиши лозим. Айни ҳол талабага педагогика олий таълим муассасида таълим олишнинг дастлабки кунларидан бошлаб, қуйи таълим (мактаб, академик лицей ва касб-хунар таълими) ўқитувчиларининг ўрнига вақтинчалик даврда ўқув машғулотларини олиб бориш ва ўтказиш имкониятини беради. Хусусан, олий таълимнинг ўқув режасига кўра, ўн уч ҳафталик педагогик амалиёт даврида мустақил стажёр мураббий – инглиз тили ўқитувчиси вазифасида ҳам вақтинчалик давр учун ишлаш имкониятини туғдиради. Айни ҳол ўз навбатида касбий–педагогик тайёргарликнинг ушбу жиҳатида, аниқроғи, педагогик амалиёт даврида белгилаб олинган иш режасидаги вазифаларни тўлиқ бажариш орқали муайян ижодий характер касб этади ва таълим олувчиларда ўз касбига янада қизиқишини уйғотади, муҳаббатини оширади. Биз учун энг муҳими, талаба уларда автоматизм, ижод жараёнини таъминловчи шахсий технологиялар элементлари ва такрорланувчи элементларни ишлаб чиқишга ёрдам беради. Натижада “мамлакат тараққиёти учун янги ташаббускор ва ғоялар билан майдонга чиқиб, уларни амалга оширишга қодир бўлган, интеллектуалл ва маънавий салоҳияти юксак янги

авлод кадрларни тайёрлаш [1]” каби устувор вазифани амалга ошириш имконияти яратилади. Таъкидланганларнинг ҳаммаси бўлажак инглиз тили ўқитувчиларида ҳам педагогик, ҳам лингвистик компетенцияни ривожлантиришга, қолаверса, замонавий ўқитувчи-мутахассис сифатида тайёрланишига етакчи омили сифатида хизмат қилади.

3. Хорижий филологик компетенциянинг шахсий асоси. Бу асос инглиз тили ўқитувчисининг махсус педагогик фаолияти учун муҳим касбий аҳамиятга эга. Илмий-методик адабиётларда айни масалалар бўйича мутахассис олимлар хилма-хил мулоҳазалар билдирган. Масалан А.А.Дергач ва Н.В.Кузминалар шахснинг муҳим сифатларини махсус билимлар, қобилиятлар ва қўникмаларни ўзлаштириш, шу билан бирга касбий иш фаолият учун зарур бўлган самарадорликка эришиш учун керакли бўлган шахснинг психологик хусусиятлари сифатида таърифлайди; бундай сифатларга интеллектуал, иродавий (ўз-ўзини бошқариш қобилияти), ташкилий (фаолият механизми) каби шахсий хислатларни киритади [2]. И.Д.Пехлицкий ўқитишнинг индивидуал услублари ва компонентлари ҳақида сўз юритиб, қуйидагиларни таъкидлайди: “Касбий фаолиятни амалга ошириш учун нафақат шахснинг алоҳида муҳим сифатларининг аниқлик даражаси, балки уларнинг ўзаро боғлиқлиги муҳим, унинг натижасида педагогда коммуникативлик ва ташкилотчилик каби шахсий хислатлар, таълим бериш усуллари билан компонентлари шаклланади [4]. Ушбу мулоҳазаларни биз ҳам маъқуллаймиз, лекин уларни бўлажак инглиз тили ўқитувчисининг лингвистик ва педагогик компетенциялиги тақдим этилса, муаллиф таъкидлаган ўқитишнинг индивидуал усулини ишлаб чиқмасдан бир қатор педагогик муаммоларни ҳал этишга эҳтиёж сезилади, албатта. Биз бу борадаги мулоҳазаларимизни муаллифлик ёндашуви асосида қисқача баён қилишга ҳаракат қиламиз.

Бўлажак инглиз тили ўқитувчиларда маънавий қомилликка филологик тафаккурлаш ва фикрлашни шакллантиришда мазкур йўналишнинг ўқув режасидаги умумкасбий ва мутахассислик фанларнинг ўрни алоҳида аҳамият касб этади. Бу ўринда филологик тафаккурлаш ва фикрлашнинг ўзига хос хусусияти шундан иборатки, у нафақат филологик қобилиятни ривожлантиришга, балки, умумпедагогик қобилиятни,

инсон онгини ва унинг шахсини бутунлай ривожлантиришга имкон беради. Филологик тафаккурлаш ва фикрлаш педагог нуткига хос бўлган барча сифатларни, масалан, оғзаки нутқ қоидаларига қатъиян риоя қилишлик, яъни лингвистик компетенцияларда орфоэпик ва фонетик меъёрларга бўйсунуш, муайян лисоний таҳлилда мантиқийлик, умумлаштиришга қобилиятлик, сўзамоллик (нутқда лексик бойлигининг кўп бўлишлиги ва бошқалар)ни ўзида мужассамлаштиради. Шунинг ҳам умумқасбий фанлар ёрдамида бундай сифатларнинг ҳаммасини бўлажак инглиз тили ўқитувчиларида босқичма-босқич шакллантирилсагина кўзланган маррага эришилади, асосий мақсад муайян даражада бажарилади, аниқроғи, бу борада талабаларнинг лингвистик компетенцияси шакллантирилади.

Инглиз тилини ўқитишнинг шахсий асоси ўз мазмун-моҳиятига кўра, унинг ахлоқий жиҳатини ҳам ўз ичига олади. Инглиз тили таълими йўналишидаги мутахассислик фанларни ўрганиш талабанинг тасаввурлари ва илмий изоҳлар орасидаги номутаносибликларни бартараф этиш заруриятини юзага келтиради. Бу нафақат фикрнинг аниқлиги ва мантиқийлигига, балки кўп маънолик, фикрнинг ҳаммага тушунарлиги, педагогик тамойиллик, ўзга фикрни қабул қилиш, ҳақиқатга ва касбга садоқатлилик, қўйилган мақсадга эришишда қатъийлик,

темир интизомлилик, меҳнатсеварлик ва ростгўйлик каби ахлоқий этик ва иродавий сифатларни шакллантиради. Талабанинг маънавий ривожланиши ва инглиз тилини ўрганиши нафақат онгига, балки, унинг руҳий кечинмаларига таъсир қилади, охир-оқибатда мазкур соҳа мутахассиси сифатида шаклланишига хизмат қилади.

Бўлажак инглиз тили ўқитувчиси маънавий коммуналка эстетика ва хорижий филологиянинг ўзаро боғланишини англамасдан эриша олмайди. Таълим олувчилар ўрганилаётган фаннинг филологик лисоний тизимида, эстетик ҳолатлари ва ички гармония (уйғунлик)ни кўришни, гўзаллик ва ҳақиқатнинг бирлигини тушунишни ўргатувчи барча имкониятлардан фойдаланиш зарур. Ҳозирги ДТС талабларига кўра, қуйи таълим муассасаларидаги инглиз тили фани ҳам, педагогика ОТМда ўқитиладиган инглиз тилига, соҳа йўналишига дахлдор мутахассислик фанлари ҳам юқоридаги эстетик имкониятларга эга. Аммо бу ўринда таъкидлаш лозимки, бошқа лингвистик материалларни узатиш, уларни талабаларга тавсия қилиш, аудиторияда таҳлил қилиш, таржима матнлари устида ишлаш уларни тўғри ёзиш, муайян расм-кўргазмани мустақил тасвирлаш, уларни қабул қилиш ва тушуниш эстетикаси каби қатор педагогик-лингвистик омиллар ҳам муҳим аҳамиятга эга, албатта.

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Мамлакатимиз таълим-тарбия тизимини янада такомиллаштириш, илм-фан салоҳияти ривожини жадаллаштиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони.
2. Дергач А.А., Кузмина Н.В. Акмеология: пути достижения вершин профессионализма. // Российская академия управления. -М.: 1993.
3. Мордкович А.Г. Профессионально-педагогическая направленность специальной подготовки учителя математики в педагогическом институте: дисс... д-ра пед.наук. -М.: 1986.
4. Пехлицкий И.Д. Компоненты индивидуального стиля преподавания. – Пермь: 1990.

РЕЗЮМЕ

Мақолада бўлажак инглиз тили ўқитувчисининг касбий-педагогик компетентлиги, тузилмаси ва асослари ҳақида сўз юритилган. Шунингдек, мазмунли, технологик ва шахсий асос, компетентлигининг турлари ҳақида мулоҳазалар билдирилган.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются профессионально-педагогическая компетентность, структура и основы будущего учителя английского языка. Также есть комментарии по содержанию, технологической и личной основе, типам компетенций.

SUMMARY

The article discusses the professional and pedagogical competence, structure and foundations of a future English teacher. There are also comments on the content, technological and personal basis, types of competence.

КУРАШЧИЛАРНИНГ ТЕХНИК ВА ТАКТИК ТАЙЁРГАРЛИГИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Б.Б.Каримов – ўқитувчи

Қарши давлат университети

Таянч сўзлар: кураш, техник маҳорат, тактика, яккакураш, спорт морфологияси, хужум тактикаси, спорт, усул.

Ключевые слова: кураш, техническое мастерство, тактика, единоборство, спортивная морфология, наступательная тактика, спорт, метод.

Key words: kurash, technical skill, tactics, single-combat, sport morphology, offensive tactics, sports, method.

Мусобақа фаолиятини бошқариш келгуси мусобақа беллашувларининг режасини ишлаб чиқиш ҳамда уларнинг амалга оширилишини назорат қилишни ўз ичига олади. Келгуси мусобақа беллашуви режасини ишлаб чиқишда, рақиб устидан ғалаба қозониш мақсадида энг самарали тактик ҳаракатларни аниқлаш учун мураббий рақиб ҳақида маълумотга эга бўлиши керак. Мусобақа фаолияти назорати ва унинг келгуси таҳлили у ёки бу спортчини тайёрлашда унинг кучли ва заиф томонларини аниқлаш имконини беради. Бу маълумот машғулот жараёнига тузатишлар киритиш учун муҳим ҳисобланади. Спорт техникасини ўрганиш методлари кинематик ва динамик ҳаракатлар хусусиятларини қайд этишда ҳаракат унсурларини таҳлилий тарзда ажратиш имконини берувчи турли хил усулларни ўз ичига олади.

Агар спортчи тайёргарлигининг мақсади унинг жаҳон ва Осиё биринчиликлари каби йирик мусобақаларда муваффақиятли иштирок этиши бўлса, техник ва тактик жиҳатдан тайёрланганлик кўрсаткичларини ушбу мусобақалардаги беллашувлар баённомаларини таҳлил қилган ҳолда аниқлаш ҳамда асосий эътиборни

юқори малакали курашчилар билан бўлган беллашувларга қаратиш керак бўлади. Шунини таъкидлаш лозимки, спорт тайёргарлиги дастурининг мақсадли вазифалари баҳоланаётган кўрсаткичларнинг характери ва даражасини белгилайди.

Сўнги пайтларда спорт кураши амалиётида ва адабиётларда «техник ва тактик маҳорат» атамаси кенг қўлланилмоқда. Спорт кураши техникаси деганда, тор маънода курашчига ғалаба келтирувчи ҳаракатларни бажаришнинг энг рационал усуллари тушунилади. Бунда, техника асосини биомеханик ва физиологик қонуниятларга таянган ва индивидуал хусусиятлардан қатъий назар барча курашчиларга хос бўлган ҳаракатлар ташкил қилади. Спортда тактика деганда юқори спорт натижаларига эришиш ва рақиб устидан ғалаба қозониш шакллари ва усуллари мажмуи тушунилади. Тактика қуйидаги омиллар мажмуидан юзага келади: ўз тайёргарлигининг кучли томонлари ва рақибнинг камчиликлари ҳамда техникани эгаллашнинг индивидуал хусусиятларидан фойдаланиш, рақибни чалғитувчи ҳаракатлар билан адаштириш, беллашувда қулай фур-